

Toni

Am un sentiment obișnuit. Scriu despre Toni Gheorghiu. Parcă mi-a dat el tema, în atelier; sînt liber să fac ce vreau, dar parametrii gîndirii lui sînt alături de mine, gata să fie consultați la nevoie. O tablă de logaritmi sensibilă, discretă și eficientă.

Scriu despre Toni după opt ani de la moartea lui. Nu pot scrie cu tristețe, așa cum nu poți compune elegii despre iarbă, toamna tirziu. Toni nu a dispărut, s-a transformat poate într-o prezență perenă, care

răsare iarăși proaspăt printre cei care l-au cunoscut, firească, gingașă și nealterată.

Cînd a intrat prima oară în atelierul nostru, m-a frapat înfățișarea lui și i-am făcut o caricatură. Cu ocră aurie și albastru ceruleum. Cînd am terminat-o, am constatat că de fapt colorasem un îngeraș cu barbă. Nu m-am ascuns, Toni mă văzuse deja și mi-a cerut desenul. A rîs și mi-a spus: „Să-mi mai faci!” Și am devenit asistentul asistentului.

Toni m-a învățat să fac eșantioanele de culoare. La prima piesă la care a început să facă costume, mi-a dat schițele colorate în primire, m-a instalat la planșetă cu tempera și pensule, cu sandvișuri în frigider și mi-a spus:

„Eu cu Rodica mergem la o petrecere (era ora 8 seara); cînd ne întoarcem, cred că ești gata”; și a plecat, încuind-mă în casă. La întoarcere, în zori, de-abia făcusem vreo zece tonuri exacte. M-a felicitat foarte serios și mi-a dat drumul acasă.

Mult timp după aceea, mi-a mărturisit că toată seara s-a gîndit la „prizonierul cromatic”, că a fost tentat de nenumărate ori să se întoarcă acasă, dar că s-a stăpînit, ca să mă „educe”.

Întotdeauna și mai ales spre sfîrșit, l-am găsit pe Toni înconjurat de oameni gălăgioși, unii cu o vitalitate autentică, ce-l stimulau, mulți cu ostentatția suspectă a semitalentului, care-l amuzau doar.

Cred că avea nevoie și de aceștia, ca de un fundal pe care să se cristalizeze, pe care să-și definească mai bine conturul propriu, cu ironie și condescendență, și cu o mare și melancolică generozitate.

Tactul pedagogic al lui Toni. Sfaturi cu efect întîrziat, de o subtilitate ineficientă pentru unii, uluitor de revelante pentru cei care i-au înțeles mesajul. Nu a încercat să fie niciodată doctoral, peremptoriu, ezităările în aprecieri sau în oferirea soluțiilor reprezentau o gîndire extrem de riguroasă cu ea însăși, pudoarea unei formulări mereu suspicioase față de justetea enunțului, a termenilor. În clasa de scenografie eram zece individualități. Pentru fiecare, Toni a reușit să folosească alt idiom, dar fără concesii. Era divizat în zece, se lumina de bucurie la fiecare succes, era fisticit de o gafă plastică. Divizîndu-se firesc, potențializarea gîndirii lui era mai intensă.

Toni s-a continuat în unii studenți; pentru alții a rămas un profesor agreabil, cu farmec nonșalant și aparent lipsit de exigență. Pentru mine, Toni nu e o lecție, o formulă sau o ipostază. Nu mă interesează ponderea lui artistică în tabelul scenografic Mendeleev. Înțeleg din ce în ce mai bine implantarea lui ca om într-o profesiune determinată. Larghețea lui în raporturile cu oamenii de teatru. Exigența inevitabilă, pură, enervarea candidă, produs al enunțului fără compromis. Curațul blind, intransigent, fără formulări

Cyramo. Seninătatea descopeșterilor lui de drumuri noi, candoarea celui care ne-a făurit o nouă rețină, ingenuă și exigentă, într-o epocă în care frunzele de pînă ridată și excrescențele butaforice ne obstruau scena românească pînă la sufocare. Ca un mic Prospero, lucid și trist, și-a declanșat magia limitată asupra unui univers precar, mereu imperfect, mereu perfectibil, cu nobila încăpăținare a celui care-și cunoaște limitele, care cunoaște grațiile și care supralicitează, cu umor și eroism, o poziție întotdeauna arbitrară. Poate așa aș putea vorbi despre eroismul lui Toni. Despre ștergerea lui ca persoană, ca organism suferină, materie jignită și răpusă, mereu aminată sau îndepărtată de viața lui activă, adevărată. Despre înlăturarea, cu sarcasm sau nepăsare, a vicisitudinilor fizice, din cîmpul activității reale. A murit incandescent, cu strălucirea fosforescentă a morții lui Watteau, prelungit prin armonii precise, sensibile și dure, cu o delicatețe fermă, purificat prin sine.

În scenografia românească, dincolo de valoarea sa proprie, Toni Gheorghiu rămîne ca o pagină de etică profesională, un moment de cristalizare unică a poziției artistului contemporan. Îndrăznește în gîndire și realizări, generos și permeabil fără a-și abolii spiritul critic și autocritic, încrezător și atent, sceptic și generos, Toni s-a risipit într-o meserie perisabilă, fascinat și dezamăgit, rînd pe rînd, renăscînd cu fiecare piesă nouă, murind discret după fiecare premieră, disimulîndu-și efortul prin ironie și emoția prin umor. Neîmpiedicat de formule seducătoare sau de un succes asigurat pentru două stagii, Toni a încercat de fiecare dată umilința interpretului inteligent, lipsit de orgoliul achizițiilor strălucitoare, ca și de plăcerea de a pontifica principii etern valabile pentru circii viitorului.

A experimentat strălucit, fără să se instaleze confortabil într-o manieră, a eliminat fără menajamente ticuri și rețete, mereu cîștit față de viiunea lui, împede cu sine și cu cei cu care colabora, încîntat de munca lui și renegîndu-se sincer după un timp. Toni mi-a arătat dimensiunile exacte ale meseriei de scenograf, servituțile și valorile posibile, lungimea de undă exactă în cadrul social.

Am învățat de la el cum să capăt certitudinea fără menajamente, dimensiunea reală și strictă a profesiunii noastre. Am învățat un punct de vedere.

Toni, o obligație gingașă. Toni, o remușcare. Toni, o tandrețe fără dimensiuni.

DAN NEMȚEANU